

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **996**

K. de Vries

Jezus, Jeroen Krabbé, joepie!

MEDITATIEF **1001**

H.P. Dam

Open graven, open monden

UIT ALLE VOLKEN **1002**

W.M. Bakker

Oorlog

WANDELEN
MET GOD **1003**

H.J.D. Smit

Genade is het medicijn

ACHTERGRONDEN **1005**

E.A. de Boer

Evangelicale leerstukken

SAMENLEVING **1009**

D.A.C. Slump

De rechtbank en het Generaal
Deputcatisch artikel 31 KO

LIED VAN DE WEEK **1012**

J. Smelik

Lied 457: Heilig, Heilig, Heilig!
Heer, God Almachtig

en verder,,

Kerknieuws

Persberichten

Meeglezen

KERKELIJK LEVEN / K. de Vries

JEZUS, JEROEN KRABBÉ, JOEPIE!

Is Jezus nog de Christus, de Heilige Gods?

Hoe spreken wij over onze Heer? Hoe brengen wij Christus naar de mensen toe? Dat is een vraag die vandaag nogal speelt. Er gaapt een kloof tussen de wereld van de bijbel en het geloof enerzijds en de leefwereld van mensen in deze tijd anderzijds. Hoe overbrug je die kloof? Welke middelen staan daarvoor ter beschikking? Hoever mag je gaan in je aansluiting of aanpassing aan ongelovigen?

Hoe breng je Jezus 'aan de man'?

Vorige week ging het artikel over de video *Jesus* en over het *minimag* van de EO over Jezus, bedoeld voor evangelisatie. Vragenderwijs is gesteld dat het naspelen van Jezus, ondanks alle integere bedoelingen, een onmogelijke en dus verboden rol is. Ook is kritiek geïeerd op het *minimag* omdat daarin de betekenis van Christus'lijden en sterven niet duidelijk gemaakt wordt, terwijl ook de menselijke verantwoordelijkheid en schuld niet echt in beeld komen.

Op de achtergrond van deze twee voorbeelden speelt de vraag: wanneer je de boodschap van Christus brengt, in hoeverre mag je je dan aanpassen aan de situatie en de werkelijkheidsbeleving van de ander? Je kunt daarbij denken aan aanpassingen van de vorm waarin je de boodschap brengt en van de *inhoud* die je gaat overbrengen. Over beide wil ik wat zeggen.

Aantrekkelijk maken van de vorm

Wanneer er een kloof gaapt tussen de boodschap van de bijbel

en mensen van deze tijd, moet die klooi niet **nog** verder verdiept worden door ouderwetse vormen.

Onze tijd vraagt om lichtvoetige vormen. Wij houden niet van plechtig of plechtstatig. Wie een verhaal wil vertellen, moet dat vlot en losjes doen.

Wij houden er ook niet van om hoogwaardigheidsbekleders op een al te hoog voetstuk te laten staan. Prins Claus noemen wij zelden voluit 'Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Claus'. En we vinden het leuk dat hij zich onverhoeds van zijn stropdas ontdoet. Wij willen graag een mens zien met een eigen karakter en met emoties. Zo groeide de populariteit van Koningin Beatrix toen zij enkele jaren

geleden op koninginncdag onverwachts de Uitmarkt in Amsterdam bezocht en daar lachend een klinkende **zoen** van een **voorbijganger** incasserde.

Jezus en Christus

In dat klimaat past het dat gelovigen hun Redder steeds meer bij zijn eigennaam noemen: Jezus. In de hrievcn **van** het NT wordt onze Heer veel vaker hij de 'ambtsnaam' *Christus* genoemd. Wordt zijn eigennaam wel gebruikt, dan meestal in combinatie met de ambtsnaam. Vandaag is het in de christelijke wereld onmiskenbaar de trend om over *Jezus* te spreken. **Hoe**-wel lang niet iedereen zich dat bewust zal zijn, komt die trend voort uit het verlangen **om** onze Heer niet op grote hoogte en afstand te zien, maar **T**an juist dichtbij ons te hebben. De nadruk valt **op** zijn menselijkheid, dat Mij **één** van ons is geworden. Wanneer op dat deel van de waarheid alle nadruk valt, kan dat op den duur ten koste gaan van de eerbied voor Hem in zijn hoogheid en heiligheid: God, Zoon van God. Koning der Koningen, Christus iii heerlijkheid aan de rechterhand van God.

Hoog en heilig

Nu in onze tijd plechtstatigheid en respect in het spreken met en over mensen in hoge posities schaars zijn, heeft dat ook gevolgen voor de manier waarop wij over Jezus spreken.

Dat verschijnsel wordt nog versterkt door het verlangen om de kloof naar hoorders toe te overbruggen door de boodschap eigentijds te verpakken.

Door dit alles wordt de vraag steeds dringender of wij nog wel met voldoende eerbied en respect over onze Heer spreken. Zijn wij nog doordrongen van

zijn hoogheid en heiligheid? Drie recente voorbeelden waken die vraag verder **aan**.

Jezus een watje?

In het minimag wordt de vraag gesteld of Jezus *een watje* was? Natuurlijk wordt die vraag ontkennend beantwoord. Maar als christen struikel ik over die woordkeus. Ook wanneer gevraagd wordt: "Was het nou een leuke man?" Die woordkeus wekt associaties met de sfeer van relatiebemiddeling en dating-shows.

Jezus en Jeroen Krabbé

Een tweede voorbeeld koint uil het *Nederlands Dagblad* van 21 april jl. Naast de eerder genoemde video *Jezus* van de EO heeft nu ook de producent van de serie televisiefilms getiteld *The Bible* het leven van Jezus verfilmd. De film is onlangs door de NCRV in twee delen uitgezonden op Stille Zaterdag en Eerste Paasdag. De uitzending hek, ik niet gezien. Wel stond er een bespreking te lezen in genoemde uitgave van het ND van de hand van Wim Houtman. Waardevol in die bespreking is dat je een behoorlijke indruk krijgt van de inhoud en dat er op onderdelen duidelijke kritiek wordt geïoefend. Zo uit Houtman kritiek op het feit dat een flink deel van de film **gewijd** is aan een periode waarover hoegenaamd niets bekend is, namelijk Jezus' leven voordat Hij zijn publieke optreden begon. Uiteraard ontkomt de film **dan** niet aan allerlei speculatieve elementen. "Jammer van de eerste 27 minuten van de film. Zoveel uit de evangelieën kan nu niet aan de orde koincn." Voor het overige heeft Houtman veel lovende woorden voor de film. Zonder commentaar vermeldt hij onder meer dat Jeroen Krabbé de rol van de duivel

KERNREDACTIE:

DRS G J VAN MIDDELKOOP,
DRS A L Th DE BRUIJNE

OVERIGEREDACTIELEDEN

DR. E.A. DE BOER DRS B BOS,
DRS I D HAARSMA DRS P HOUTMAN
PROF DR B KAMPHUIS,
DRS B LUITEN DRS K. DE VRIES

MEDEWERKERS:

J J D BAAS J M DE JONG.
DRS A S VAN DER LUGT,
DR J SMELIK, DRS H VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Dr Damstraat 174.8262 GJ Kampen
Tel (038) 3310886

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen

UITGEVER

Print Media bv. Bedum Technische Realisatie
Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7 9780 AA Bedum
Telefoon 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732
(o v v Reformatie)

E-mail reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg
ING Bank 66.30.92.620

ABONNEMENT

f 92 50 per jaar Studenten f 77 - per jaar
(binnenland), f 179 - per jaar (buitenland
zeepost) Opzegging dient 1 maand voor
het verstrijken van het lopende jaar te
geschieden

Losse nummers f 2.50 (incl. Porto)

De Reformatie is op cassette verkrijg-
baar bij de Stichting Bralectah
Tel (0521) 515946

ADVERTENTIES

Prijs f 0.95 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

speelt die Jezus verzoekt. Kun je dat zonder commentaar laten passeren? Ik vind het nogal banaal om de machtige vijand van God die heel de mensheid in zijn greep houdt en door Jezus 'de overste van deze wereld' genoemd wordt, te laten verschrompelen tot een mannetje als Jeroen Krabbé in hedendaags pak. Niet omdat de duivel respect verdient, maar omdat daarmee de ernst van de verzoeking voor de Here Jezus nogal wordt afgezwakt. Een confrontatie met de duivel is nog wel wat anders dan oog in oog staan met een acteur van het formaat Jeroen Krabbé!

De scènes van lijden en kruisiging noemt Houtman realistisch omdat je veel bloed ziet en omdat Jezus kronkelt van pijn als de spijkers in zijn handen worden gedreven. Maar de vraag wordt niet gesteld of een acteur wel ooit een reëel beeld kan geven van de diepte van Christus' lijden. Christus' lijden is door geen mens na te spelen of te filmen. Wie dat toch probeert, vervlakt het. Acteurs en filmmakers zouden daar met de handen vanaf moeten blijven.

De acteur die voor Jezus speelt, Jeremy Sisto, noemt Houtman "een sterke acteur in de hoofdrol. Zijn doordringende ogen kunnen bewogen, hoos, gezaghebbend en nadenkend kijken". Moet ik dat lezen als: hij weet Jezus toch wel knap na te spelen?

Houtman vertelt dat hij naar deze film over Jezus heeft uitgekeken. Het is alleen jammer dat er teveel passages van buiten de bijbelverhalen in voorkomen.

Al met al komt deze bespreking over als een aanbeveling behoudens wat punten van kritiek. Geen woord over de vraag of een film waarin Jezus' leven wordt nagespeeld überhaupt wel kan. Aan die vraag kun je toch

niet stilzwijgend voorbij gaan? Als christenen belijden wij in navolging van onze middeleeuwse voorouders dat God zijn mensen niet door stomme heelden wil laten onderwijzen maar door de levende verkondiging van zijn Woord (zondag 35 Heid. Cal.). Hoe zit dat met levende beelden? Kunnen die wel? Is Jezus naspelen niet per definitie tahoe? Het NB moet die vragen niet uit de weg gaan.

'Joepie'

Een derde voorbeeld trof mij in een column van Adrian Plass in het *Nederlands Dagblad* van 15 april jl. Plass schrijft nvr het gegeven dat mensen soms opzien tegen een eeuwig Feven in de hemel en dat geen aantrekkelijk vooruitzicht vinden. Vervolgens probeert Plass iemand die daarmee worstelt, te tronsen door erop te wijzen dat Jezus ook niet wilde sterven. Hij verwijst naar wat Jezus doormaakte in de hof van Gethsémané en schrijft dan: "In die angstige nacht zei hij niet: 'Joepie! Morgen naar huis! Ik ga een bittere dood sterven en dan naar de hemel - ik kan bijna niet wachten!' Hij was niet gek. Hij had het leven lief, zijn vrienden en de natuur (...). Hij was net als jij."

Ik vind het weezinwekkend en protesteer ertegen dat Christus op zo' n banale manier sprekend ingevoerd wordt. Ik ga er maar aan voorbij dat Plass de plank volkomen mislaat wanneer Christus' angst van Christus voor het lijden onder de toorn van God en voor de helse verlatenheid vergelijkt met onze angst voor de hemel - dat is al banaal! Waar het nu om gaat is dit: het is gebrek aan eerbied en respect voor de heilige Zoon van God om op zo' n banale, badinerende manier over Hem te spreken.

Iemand die Jezus als mens op aarde heel goed gekend heeft, is de apostel Johannes. Hij hoort met Petrus en Jacobus bij het driemanschap dat het dichtst bij Jezus stond. Drie jaar lang heeft hij met Jezus opgetrokken. Later, oud geworden, beleeft hij een weerzien met Jezus. Maar het is bepaald niet de sfeer van gemeenlijkheid van persoonlijke vrienden die elkaar nog eens weerzien om herinneringen op te halen. Johannes schrijft: "En toen ik Hem 7ag, viel ik als dood voor zijn voeten" (Op. 1 : 17). Zo indrukwekkend, huiveringwekkend is de verschijning van onze Heer. Hij is niet langer Jezus in zijn vroegere gedaante, maar Christus in heerlijkheid. Paulus kan daarvan meepraten. Onderweg naar Damascus verscheen Christus aan hem. Dat had op Hem een verpletterende uitwerking. Christus is God. Wie met Hem omgaat, moet dat doen op een manier die hij Hem past: "met eerbied en ontzag, want onze God is een verterend vuur" (Hebr. 12 : 28v.).

Schadelijke effecten naar buiten en binnen toe

Er is reden tot grote bezorgdheid over het toenemend gebrek aan eerbied voor de heiligheid van Christus. Je kunt wel proberen om de kloof te overbruggen tussen Gods boodschap en de wereld van het ongelooft. Maar welk effect heeft het op ongeloofvigen wanneer zij in ons spreken geen diepe eerbied opmerken voor Hem van Wie wij getuigen? Buitenstaanders moeten uit onze houding kunnen aflezen dat Jezus Christus niet zomaar iemand is. Door een populaire en ongedwongen vormgeving mag de verstaanbaarheid van ons getuigenis dan toenemen, maar tegelijk kan haar geloofwaardigheid erdoor afnemen.

Bovendien mag één ding niet vergeten worden. Wat voor buitenstaanders bedoeld is, heeft ook altijd een bepaalde invloed op Gods kinderen. Meer nog dan buitenstaanders nemen gelovigen – kinderen en volwassenen – kennis van de boekjes en films die voor evangelisatie bestemd zijn. Onderzoek naar bijvoorbeeld de samenstelling van het publiek op praise-samenkomsten of de EO-jongerendag wijst uit dat de verreweg de meerderheid bestaat uit gelovige jongeren die lid zijn van een kerk of groep. Nadruk op eigentijdse vormen en verstaanbaarheid mag ook daarom niet in mindering komen op eerbied voor de Heilige. Want dat zou de eerbied van Gods eigen kinderen voor de Here uithollen. Als ik mij niet vergis, is ook onder Gods eigen kinderen die afnemende eerbied voor de heiligheid van God waarneembaar.

Afstemmen van de inhoud

Tot nu toe ging het in dit artikel ever het afstemmen van de *vorm* van de boodschap op ongelevigen. Hetzelfde kan gebeuren met de *inhoud*.

Mag je in eerste instantie concessies doen aan de inhoud van de bijbelse boodschap om zo de kans op het accepteren ervan te vergroten?

Illustratief voor deze kwestie is een uitspraak van ds. Norman Viss, geciteerd in het *Nederlands Dagblad* van 12 april. Van mensen verwachten dat ze zich eerst als zondaar zien, werkt volgens Viss niet altijd. "We leven in een maatschappij waar de schuld-vraag meestal niet eens meer opkomt".

Op zichzelf heeft hij daar gelijk in. Maar toch betwijfel ik of de conclusie dan maar moet zijn: niet te gauw over schuld beginnen.

Want hoe kun je over de betekenis van Christus spreken buiten die kwestie om?

Hel zal waar zijn dat bij ons de schuld-vraag niet opkomt. Wij hebben wel andere problemen aan ons hoofd. Maar hield de maatschappij zich in de dagen van Paulus dan wel intensief met die vraag bezig? Liepen Joden, Romeinen en Grieken toen wel te worstelen met knagend schuldbesef? Wet kan wel zijn dat wij de schuld-vraag **niet** relevant vinden. Maar hel leit dat de levende God die kwestie van schuld, toorn, oordeel en straf aan de orde heeft gesteld, maakt die kwestie zo urgent als het maar kan. Dat de schuld-vraag niet eens bij ons opkomt, dat is nu juist tekenend voor de diepte van onze problemen: **ons** totaal vervreemd zijn van God. We zitten van nature volstrekt op een andere golflengte. We stellen **onze** prioriteiten totaal anders dan God. Juist daar begint onze schuld voor God. Een academische discussie over het al of niet aan de orde stellen van de schuld-vraag loopt het gevaar voorbij te gaan aan de ernst van de zaak.

Paulus in Athene: een opwekking?

Natuurlijk kom je onvermijdelijk voor de vraag te staan hoe je de schuld-vraag aansnijdt. Wanneer in het gesprek? Op welke manier?

Paulus **zoekt** in zijn beroemde toespraak op de Areopagus (Hand. 17 : 22-34) aansluiting bij de leefwereld van de mensen in Athene. Hij begint niet meteen over schuld en bekering. Maar zijn eerste rede loopt er wel degelijk op uit. Onomwonden stelt hij dat alle mensen zich overal moeten bekeren omdat de dag van **het** oordeel eraan komt. Door Christus uit de doden op te wekken heeft God Hem aange-

wezen als de rechtvaardige rechter van de wereld.

Werkte dat?

Het is maar hoe je dat beoordeelt. Sloeg die toespraak van Paulus in als een bom? Kwam er een massale opwekking? Nee dus. Verreweg het grootste deel van het publiek haalde de schuld-vraag niet op en maakte zich beleefd van Paulus af.

Waarom? Wat deed Paulus fout?

Vandaag zouden evangelisatiedeskundigen het betoog van Paulus **aan** een nader onderzoek kunnen onderwerpen. 'Een sterke opening', zouden ze misschien zeggen. 'Alleen, jammer dat Paulus veel te vroeg begint over het oordeel en bekering. Daar waren zijn hoorders nog lang niet aan toe. Zo werkt dat niet'.

'Werkt het?'

Het past in ons tijdsbeeld om te vragen of iets werkt. Een preek kan schriftuurlijk zijn. Een methode is bijbels verantwoord. Maar het lijkt erop dat de vraag of de preek wel aanslaat bij de hoorder en of de methode **wel** werkt, belangrijker gevonden wordt.

Ik geloof dat die vraagstelling ('werkt het?'), toegepast op het uitdragen van het evangelie, risico's in zich bergt. Want waaraan meet je af of iets werkt?

Je zou kunnen tellen. Paulus' toespraak leidde niet tot een indrukwekkende opwekking in Athene. Maar toch kwamen er wel enkele mannen komen **tot** geloof. Is dat nu een pover resultaat: 'slechts' enkelen? Of is het geweldig als één zondaar zich bekeert? Werkte Paulus' aanpak nu wel of niet?

Je zou ook kunnen wegen en meten of een bepaalde aanpak werkt. Wat is dan het criterium, het ijkpunt? Ongetwijfeld zal worden gekeken of de bood-

schap op de één of andere manier bij mensen binnenkomt. Worden mensen emotioneel geraakt? Voelen ze zich aangesproken? Sluit het verhaal aan bij de dingen die hen bezighouden? Menswetenschappen (psychologie, communicatieleer, sociologie etc) kunnen daarbij hulpdiensten verrichten.

Het geheim van de Geest

Toch is het bijbels gezien onmogelijk om te meten of een methode werkt. Dat heeft alles te maken met het feit dat je voor een geheim staat wanneer het gaat om de vraag of de boodschap van het evangelie aanslaat. Dat is het geheim van de Geest. "Een ongeestelijk mens aanvaardt niet hetgeen van de Geest van God is, want het is hem dwaasheid en hij kan het niet verstaan..." (1 Kor. 2:14).

Uiteindelijk kom je er dan ook bij uit dat alleen God bepaalt of een boodschap zal 'werken'. Hij besloot dat op de Pinksterdag een zware toespraak van Petrus met een oproep tot bekering leidde tot 3000 bekeerlingen in Jeruzalem. Hij besloot ook dat een doordachte toespraak van Paulus met een oproep tot bekering leidden tot 'slechts' enkele gelovigen in Athene. Het was de verantwoordelijkheid van Petrus en Paulus en het is die van ons om de boodschap van Christus zo goed en helder en eigentijds mogelijk over te brengen. Maar het is ook onze verantwoordelijkheid om de inhoud van die boodschap niet aan te passen aan de hoorders op grond van onze inschattingen over of het al niet zal werken. Want dat is voor ons volstrekt niet te berekenen.

Remonstrantse valkuilen

Wanneer het gaat over manieren

van evangelie-verkondiging is het vandaag belangrijk om goed op de remonstrantse valkuilen te letten. Die valkuilen kom je tegen bij evangelischen en evangelisch beïnvloede gereformeerden.

Het remonstrantisme leert dat Jezus voor alle mensen gestorven is en dat het nu aan de mensen zelf is om Hem aan te nemen. Wil je, of wil je niet? Het is onze vrije keus om al of niet tot geloof te komen.

Consequentie van die remonstrantse opvatting is dat wij gelovigen er dus alles aan moeten doen om ongelovige mensen te bewegen tot het aannemen van Jezus. Wij moeten 'Jezus aan de man brengen'. Die gedachte kan er gemakkelijk toe verleiden dat je aanpassingen in vorm en inhoud aanbrengt om het evangelie maar zo aantrekkelijk mogelijk te presenteren. De keus moet zo gemakkelijk en aantrekkelijk gemaakt worden. Dus moeten de scherpe kantjes van het evangelie er maar liever af. Maar het evangelie is voor ongeestelijke mensen niet aantrekkelijk. Het toch aantrekkelijk proberen te maken is bijna niet mogelijk zonder de boodschap te veranderen en aan te tasten. Dan moffel je weg wat in het evangelie niet naar de mens is. De boodschap van het kruis is en blijft een dwaasheid en een ergernis is voor de mensen.

Uitverkiezing

Belijd je tegenover dit remonstrantisme de uitverkiezing, dan leidt dat tot een andere benadering van evangelisatie. Je beseft immers dat het niet in de macht van welk mens ook maar ligt om een boodschap te aanvaarden. Want die is voor ons allen van nature onaanvaardbare dwaasheid. Om die reden beseffen gelovigen ook dat het onmogelijk is om de boodschap zo aan-

trekkelijk te maken dat wij ongelovige mensen over de streep naar Christus trekken. Dat is onmogelijk zonder je te vergrijpen aan de inhoud van de boodschap zelf.

Wie de goddelijke uitverkiezing belijdt, beseft dat hem in de evangelie-verkondiging niets anders te doen staat dan de boodschap onveranderd naar mensen toe te brengen. Wij brengen Jezus niet 'aan de man'. Als of Hij een handelsartikel is waarvoor wij mensen moeten zien te interesseren. De vraag of Gods boodschap werkt, of zij wel goed overkomt bij mensen, is niet aan ons maar aan God. God beslist of mensen zich aangesproken en geraakt gaan voelen. Hij beslist ook onder welke - al dan niet begaafde - spreker dat gebeurt.

Zelfkritiek

Je kunt heel lang met elkaar praten over vorm en inhoud van de boodschap die je naar mensen zonder God toebrengt. Je kunt ook karrevrachten vol kritiek leegkieperen over zwakke punten bij andere gelovigen die vol liefde en enthousiasme Jezus' naam uitdragen.

Maar dat kan erg goedkoop zijn. Want uiteindelijk kom je voor de vraag te staan: wat doe je zelf? Heb je zelf Christus beleden voor de mensen? Als Christus jou die vraag stelt, kun je niet verwijzen naar alle energie die je hebt gestoken in bezinning op vormen of methodes. Eerbied voor de Heilige betekent dat je niet kunt volstaan met kritiek oefenen op anderen bij wie je die eerbied mist. Je hoort allereerst zelf zijn heilige naam te belijden voor de mensen. Dat gaat voor.

Ds. K. de Vries is predikant van de Gereformeerde Kerk te Alphen aan de Rijn

OPEN GRAVEN, OPEN MONDEN

H.P. Dam

Psalm 16

Kwellende vragen

'Is hij wel goed heengegaan?'

'Mogen we wel aannemen, dat ze nu bij de Here is?'

Kwellende vragen. Iemand die je lief was is gestorven. En achteraf bleek, dat je maar zo weinig wist van hem, van haar. Natuurlijk had je met elkaar gesproken, over van alles en nog wat. honderduit. Maar dat ene, waar het echt op aankomt, dat kwam eigenlijk nooit ter sprake. Je praatte over de kerk, en over het geloof, en over hoe je leven moet. Maar over je eigen geloof. je eigen ziel. en wat daar ten diepste leeft?

'Hadden we er maar meer met elkaar over gesproken'. Een verzuiking die te laat komt.

De Here is Davids deel

David zwijgt niet over zijn toekomst. Hij had bij het dichten van deze Psalm misschien de dood voor ogen. Maar hij jubelt over het leven. Hij weet dat de Here zelf zijn toekomst is. Zijn voorland is een lieflijk landschap. Hij weet dat zelfs zijn lichaam een veilige woonplaats krijgt. Niet het dodenrijk is zijn lot. Maar de Here is zijn deel. Daar moet hij wel van zingen.

Een profetie van Pasen

David is gestorven en begraven. Zijn graf is bij ons tot op deze dag. Zijn lichaam is tot ontbinding overgegaan.' Dit gedicht van David vindt zijn

diepe vervulling in de grote Zoon van David. Het graf was voor Hem geen gevangenis. Het bederf won het van zijn lichaam niet. Hij greep zelf het leven weer en brak van binnenuit het graf weer open.

Dat is de diepe grond van Davids vertrouwen.

De volle rijkdom ervan zal hij niet hebben kunnen peilen. Maar al tastend en zoekend profeteert hij over Christus.¹ En zoveel weet hij er wel van, dat hij niet twijfelt aan zijn eigen toekomst.

Dat laat hij luid en duidelijk horen.

Open graven en gesloten monden?

En wij? Wij, die zoveel meer de rijkdom van Christus mogen zien? En zoveel duidelijker kunnen lezen, wat dat voor ons mag betekenen? Wij die in Gods Woord zo vaak kunnen lezen over de graven die open gaan: waarom houden we vaak onze lippen zo stijf gesloten? Waarom is onze ziel zo vaak een gesloten boek?

We kunnen honderduit praten over de vakanties die we gepland hebben, en over ons pensioen en wat we dan gaan doen.

Waarom niet ook gesproken over onze grote toekomst in dat lieflijke land waar God ons wil doen wonen?

Zijn we er niet zo zeker van voor onszelf?

Zijn we er niet zo van onder de indruk?

Zijn we te geremd over Gods uitbundige genade?

Mogen ze het weten?

Als u onverwachts zou sterven? Weet uw man, weet uw vrouw, weten uw kinderen, of anderen in uw nabijheid, waar u dan heengaat?

U weet hel loch wel van uzelf? Maak van uw ziel geen geheim. Zeker niet als je weet dat het goed zit. Als h,t leven je toekomst is, kun je toch niet zwijgen?

Je open graf van straks roept nu al om een open mond.

¹ Hand. 2:29-36

² 1 Petr.1:10,11

Ds. H.P. Dam is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hardinxveld-Giessendam

Voor Elizabeth komt de oorlog terug. In het asielzoekerscentrum rennen politiehonden rond, die wild van zich af bijten. Er wordt geroepen, geschreeuwd. In een oogwenk ziet de 35-jarige moeder het geweld dat ze in Sudan heeft meegemaakt weer voor zich. Het wordt haar teveel. Ze valt flauw.

Over de voorgeschiedenis doen verschillende verhalen de ronde. Er zijn spanningen. Spanningen tussen bewoners onderling en tussen bewoieners en directie. Er wordt geklaagd over de voorzieningen, en het hardnekkige gerucht doet de ronde dat de asielzoekers op een avond vergiftigd zullen worden. Angst en paniek vullen de bungalows. Slechts een enkeling die de schouders ophaalt en zich van alle tumult niets aantrekt. Er is een Iraanse onruststoker, die naar een ander centrum moet worden overgeplaatst. Hij laat het zich niet zomaar overkomen en als uiteindelijk drie politiebusjes het terrein oprijden, staan zijn landgenoten voor hem in. Ze blokkeren en massa de weg en staan als een heschermend cordon om hem heen. Het gelijke stempel in hun paspoorten smeedt in elk geval voor dit moment een hechte band. Via portofoons waarschuwen werkers op het centrum dat de politie in actie zal komen, als de groep zich niet terugtrekt. Harder geschreeuw, nieër woede, nog meer paniek! Uiteindelijk laat de politie de eerste honden los. Het zijn geen lieverdjes. Stevige herder-tanden zetten zich in broeks-

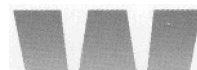
pijpen van gillende bewoners. Ineens zit Elizabeth, al staat ze dan op afstand, midden in de oorlog. Het wordt zwart voor haar ogen. Ze zakt in elkaar, op het gras. In feite is de oorlog voor haar altijd tastbaar aanwezig. "Het is hier vrede, maar het is oorlog in m'n hoofd", heeft ze al eens gezegd, terwijl ze haar gezicht grotendeels achter haar handen verborg. Met twee zoontjes heeft ze het niet gemakkelijk in haar eenvoudige huisje. "Ik hoef geen luxe. Wat we nodig hebben, dat is er. Maar een huis zonder vader is niet compleet." Het gemis van haar echtgenoot, die niet naai. Nederland kan komen en met wie ze slechts hoopt ongeregeld enig contact per post en telefoon kan onderhouden, breekt haar op. De jongens, die hoor je er niet over, hoewel ze het haarscherp aanvoelen als hun moeder depressief is. Ik vraag me af wat er zich in hun kleine hoofdjes afspeelt. Het is misschien dezelfde 'oorlog' als die van hun moeder, hoewel ze er niet over praten. Terwijl Elizabeth op een aangename voorjaarsdag met een kleurrijke, gebreide muts op het hoofd in een hoekje van haar

bungalow ijverig manden zit te vlechten, laat Paul -hij heeft net zijn negende verjaardag gevierd- trots een tekening zien. Vier mensen bij een rijtjeshuis. Heel gewoon.

Enthousiast licht de donkere knaap zijn ontwerp toe. "Papa, mama, mijn broertje en ik." Een voor een wijst hij de personen aan. "En dit is onze auto." Ik zie het in één oogopslag: een oer-Nederlands tafereel. De familie Doorsnee, in normale, gelukkige omstandigheden. Hoewel de werkelijkheid op het AZC er ver van staat, heeft Paul zijn eigen naam erbij ingevuld. "Mooi", zeg ik, als hij met het papier in de hand alweer, wegrent.

Paul komt terug met een puzzelboekje en vraagt hulp bij het invullen van dierennamen. Mijn hoofd is nog bij zijn tekening, maar met een kruiswoordraadsel over giraffes en pinguïns wordt de gedachte aan zijn 'oorlog' snel verdreven. Op dit moment is de dicentrum in belangrijker.

W.M. Bakker is lid van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk. Ook is hij voorzitter van een interkerkelijke diaconale werkgroep waarin tien kerken participeren rondom het AZC Zeewolde

wandelen met God

In ons laatste artikel stonden we stil bij het merkwaardige verschijnsel, dat uitnodigingen van Godswegen op ons kunnen overkomen als beschuldigingen. Dat gaat zo: God geeft ons bijvoorbeeld de vrolijke boodschap, dat wij op Hem mogen vertrouwen, maar wij horen Hem zeggen: Wat ben jij toch wantrouwend. God wil ons leren meer van vergeving te leven, maar wij horen: Wat ben jij toch een zondaar. God nodigt ons uit als christen te leven, maar het is net alsof wij Hem horen zeggen: Wat ben jij toch een slecht christen!

Het is duidelijk, dat dit heel ingrijpend is. Mensen kunnen op deze manier het evangelie niet meer als een bevrijding horen, maar ervaren het eerder als een drukkende last. Dit kan mensen verlammen en hen alle vreugde in God en de kerk(!) ontnemen.

Maar is het nu werkelijk de stem van God, die ons beschuldigt en aanklaagt? Ik denk eerder dat het de stem van **ons** geweten is. En natuurlijk is de satan er als de kippen bij om **ons** met de haren erbij te slepen. Hoor je wel wat je hoort? Je bent echt slecht,...! Ons geweten klaagt ons aan en veroordeelt ons: zoveel maken we ook niet van ons christelijk leven; in ieder geval niet zoveel als God graag zou zien. We lezen niet genoeg in de bijbel; bidden niet voldoende; geven onze naasten niet genoeg aandacht en tijd enzovoorts.

Maar is dat dan niet zo? Heeft de stem van ons geweten niet gelijk?

Het antwoord hierop is: ja. Ook de catechismus (zondag 23) weet hiervan. Mijn geweten klaagt mij aan, dat ik tegen alle geboden van God zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb! Klopt dus. Zo is het. Ons geweten heeft gelijk.

Maar dit is de stem van het geweten. Dezelfde zondag waaruit ik dit citaat van de catechismus pluk, passeert de stem van ons geweten om vervolgens te gaan luisteren naar de stem van God. God spreekt zijn kinderen vrij. En dat zonder enige verdienste van onze kant; en dat uit genade. Hij gaat met ons om, alsof wij nooit enige zonde hadden gehad of gedaan, ja, alsof wij altijd al hadden geleefd... zoals Christus!

Weer valt hier het kostbare woord: **genade**. En weer geef ik die mooie omschrijving uit **het** laatste artikel:

Genade betekent dat we niets kunnen doen waardoor God ons meer zal gaan liefhebben. Genade betekent dat we niets kunnen doen waardoor God minder van ons gaat houden.

Zo gaat het dus tussen God en ons. God houdt van ons met een onvoorwaardelijke liefde. Deze liefde hangt niet af van onze prestaties, van ons goede leven. Deze liefde komt uit Gods hart voort en is verankerd in het lijden en sterven van Christus. En juist met de opstanding van Christus laat God zien dat het Hem menens is: Hij wil **ons** echt

het leven geven door Jezus Christus.

Dit is evangelie: Gods uitnodiging en vaste wil om ons te laten leven, een vrij en vrolijk leven voor zijn aangezicht.

Hoe is het dan toch mogelijk, dat wij soms het evangelie **van** de vrijspraak horen als nota bene een beschuldiging! Ik denk op dit moment aan twee oorzaken.

In de eerste plaats verwarren wij de stem van ons geweten met de stem van God. Dit komt, omdat wij de stem van ons geweten eigenhandig het zwijgen proberen op te leggen. Schuldgevoel voelt niet goed. Daarom **doen** wij er soms alles aan om dit gevoel te verdringen. Maar schuldgevoelens laten zich op deze manier niet wegdringen. Onderdrukte schuldgevoelens zullen op de meest ongewenste momenten gaan rebelleren tegen hun onderdrukking en opspelen. Het wel meest ongewenste moment is daar, wanneer **wij** het evangelie horen. Onze schuldgevoelens worden juist dan de zeurende stoorzender, die ons de zuivere ontvangst van Gods stem gaat verhinderen. Met alle gevolgen van dien!

Maar wat leert ons nu Gods genade te doen met schuldgevoelens? Niet wegduwen, maar oppakken: niet ontkennen, maar erkennen; niet verdringen, maar belijden... voor God. Ja, nota bene **voor** de heilige God. Laat de stem van je geweten maar alles zeggen tegen God. Wij hebben een voorspraak in de hemel,

Jezus. Hij is een verzoening voor al onze zonden (1 Joh.2,1,2). met andere woorden: niet **wij** moeten eigenhandig de **stem** van ons geweten **tot zwijgen** proberen te brengen, maar laat God het maar **doen**, en Jezus! Duizendmaal **effectiever!** Als **ons** hart ons veroordeelt, weet dan, dat God meer is dan hart. schrijft Johannes (1 Joh.3,20).

Zo is de genade een echt medicijn. **T**et maakt ons open en vrij **G**ods evangelie met een open **h**art te horen.

Een **van** de geheimen van leven uit genade **is** jezelf dagelijks dit evangelie **voor te** houden. Gods stem te hooren. die tegen **je** zegt: Ik hou van jou met een onuitsprekelijke liefde. **O**f om het met een rechtstreeks woord van de Heer te leggen: Zo is **ci- dan** nu geen veroordeling voor hen, die **iii** Christus Jezus zijn (Rom.8,1)!

Het lijkt me in de tweede plaats **belangrijk te** beseffen, dat leven uit genade een geloof is. Sommige gevoelens van zelfbeschuldiging en minderwaardigheid hebben zo diep wortel geschoten in ons hart, dat er eerst een hele oceaan van genade overheen moet **gaan**, voordat ze tot zwijgen zijn gebracht.

In de tussentijd is het belangrijk te leven in geloof. Geloven is geloof hechten aan wat God zegt. Wat God **zegt** is meer dan wat ik eventueel nog allemaal voel en/of vind over mezelf.

Daarom nog een keer, als het medicijn:

Genade betekent dat we niets kunnen doen waardoor God ons meer zal gaan liefhebben. Genade betekent dat we niets kunnen doen waardoor God minder van ons gaat houden.

Vertel dit elke dag aan jezelf.
(Aan elkaar mag natuurlijk ook)

*Ds. H.J.D. Smit is predikant van de
Gereformeerde Kerk te Amsterdam
Zuid/West*

uit de kerken

Beroepbaar

Kandidaten:

M.F. Verhoeff, Heemskerckstraat 91. 8023 VJ Zwolle, 038-4541238
R.E. Telgenhof, Rietgors 83. 8271 GK IJsselmuiden, 038-3330779
G.A. den Broeder, Springendallaan 259, 1353 WS Almere-Buiten, 036-5290520
G.J. Pruijssen, Poederooiënstraat 108, 110h CL Amsterdam, 020-6919459 (tijdelijk verblijvend in buitenland; tel. 06 27558388; e-mail: gjpruijssen@yahoo.com)

Predikanten:

J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816 ET Amersfoort, 033-4728793
P.F. Lameris, Curiestraat 42. 7909 BT Hoogeveen, 0528-233481.
A. Scheringa, Sluisstraat 7. 4251 AV Werkendam, 0183-500488
A. Kroezen, **Laan** van de Eekharst 233, 7823 AE Emmen, 0591-674015

Nieuwe opgaven en wijzigingen:
M.Prins. tel. 038-3310886

Zeist – beroepen: E.A. de Boer
te Krimpen aan de IJssel.

Zwijndrecht – Beroepen: J
Ophoff te Grootegasl.

Radio-kerkdienst - Op D.V. 7 mei a.s. (17:00 uur) zal de Stichting Zendtijd voor Kerken een Radio-kerkdienst uitzenden vanuit de Gereformeerde Kerk te Hardinxveld-Giessendam. Voor-
ganger zal in deze dienst zijn ds. J. Kramer.

EVANGELICALE LEERSTUKKEN

E.A. de Boer

Alister McGrath en James Packer over het evangelicanisme (III)

In zes fundamentele overtuigingen geeft Alister McGrath de eenheid aan die binnen het evangelicanisme in het geloof bestaat. Het zijn alle zes prachtige kernen van het christelijk belijden. Die maken je enthousiast, omdat het over God Drieë-nig en zijn werk aan ons gaat. En zijn werk in de wereld! Er is toekomst voor de kerk die dit geweldige geloof mag en wil uitdragen, Bij de presentatie van de zes punten maakte ik al kanttekeningen, Die fundamentele overtuigingen zijn zo breed dat we met alle verschillen tussen de vele kerken blijven zitten. Ik noem dat – na de kopstukken en de leerstukken – de brokstukken van het evangelicalisme. Tijdens mijn lezing van McGraths boeken heb ik mij weer lelijk aan die struikelblokken gestoten. Of helpt hij juist die struikelblokken op te ruimen?

De katholieke kerk

We zagen dat McGrath de christelijke kerk ziet als één in Christus. Die eenheid wordt verondersteld boven de verdeeldheid van de kerkgenootschappen met hun onderscheidende namen (denominaties). Ik denk dat deze visie ook door veel gereformeerde kerkleden in feite onderschreven wordt. Het wordt ons aangepraat: 'Als we maar één in de Heer zijn ...'. Mijn catechisanten luisteren beleefd als ik hen vertel dat je best trots mag zijn op de kerk die de Heiland om je heen geeft. Niet 'onze kerk', maar de Zijne. Tegelijk vinden ze bijna allemaal: mensen in een andere kerk kunnen de Here even goed dienen. Dus maakt het niet zoveel uit bij welke kerk iemand hoort. En bij óns mankeert er ook genoeg. Het lijkt zo mooi en wervend:

McGrath prijst de katholieke christelijke kerk aan, zo dat de verdeeldheid minder pijnlijk wordt. Maar we blijven met de brokstukken zitten. Want elk verschil, hoe klein of groot ook, bestaat. Ik som er een paar op. En het zijn punten waarin meestal niet de kerk een exclusief, drammerig standpunt verdedigt.

- Exclusief volwassendoop óf het goed recht van óók de doop van de kleine kinderen.
- Bidden om de vrucht van de Geest óf uitproberen van speciale 'geestesgaven'.
- Uitgaan van de wilsbeslissing van de mens in de evangelisatie óf totale afhankelijkheid van Gods gave van het geloof.
- Koste wat het kost blijven in de plurale volkskerk of de eenheid in de waarheid zoeken.

Je kunt die verschillen wel voor 'niet-fundamenteel' verklaren,

achtergronden

maar daarmee zijn we niet geholpen. De verdeeldheid is in de evangelicale beweging alleen gemaskeerd, maar niet verholpen. McGrath pleit er wel voor dat punten van verschil in de geloofsleer in discussie blijven. In werkelijkheid worden die gerelativeerd. Verderop hoop ik een andere weg te bepleiten.

Ik geloof er niets van dat een beweging, zoals het evangelicalisme is, de eenheid van kerken kan vervangen. Evenmin dat een beweging mag beweren die (hogere) eenheid in feite al te vertegenwoordigen. Zo'n beweging kan gezegend wezen als die ook gericht is op het doel: door inhoudelijk geloofsgesprek rond Gods Woord dichterbij elkaar komen. Dichterbij echte eenheid in Christus. McGrath heeft daar geen hoge pet van op. Zolang kerken met elkaar spreken, verteren zij hun krachten aan elkaar. Dan komen de kerken niet toe aan het belangrijkste: het uitdragen van het evangelie. Ik vrees dat weinig kerkleden nog geduld hebben met meerdere vergaderingen die elke centimeter leerstellige grond bevechten. Maar waarom zouden we zulk gesprek niet juist op de verkondiging van het evangelie richten? Ten dienste van het uitdragen van het geweldige nicuws van Christus. Zet dat in samenspreking voorop: hoe de gang van het evangelie en zo de van God vereemd naaste gediend wordt.

De belijdende kerk

Uit het overzicht over McGraths boek werd duidelijk: de belijde-

nissen van de oud-christelijke kerk worden door hem geëerd. Het Apostolicum is een kernbelijdenis die in z'n geheel onderschreven kan worden. Maar de confessies van de Reformaties hebben al een lagere status, zonder enig gezag. Mijns inziens is een stroming altijd te diffuus om zich op een document te kunnen verenigen. Zelfs niet over de aard van het gezag van de Bijbel. Ik vind het uitermate triest dat de belijdenissen van de Reformatie door McGrath aan de kant worden geschoven. Hij mag dan zes 'fundamentele overtuigingen' noteren, die vormen meer een program van verkondiging dan een samenvatting van de inhoud van het geloof. Prachtig, zo'n program van evangelisatie! Maar dat hoeft toch niet tegenover duidelijker belijden te staan? McGrath laat ons met de brokstukken van strijd over de leer van vier eeuwen zitten. De christelijke kerk heeft niets aan duidelijkheid gewonnen.

In het evangelicalisme worden de kerkelijke belijdenissen wel als erfenis en traditie gezien. Als zodanig hebben zij grote waarde. In de kerk als geloofsgemeenschap ligt ook de band met het verstaan van de Schrift in het verleden uitgedrukt. Iemand als James Packer hecht grote waarde aan de 39 Artikelen, de geloofsbelijdenis van de Anglicaanse kerk. Hij schreef er een boekje over (1960).

Deze artikelen probeerden volgens hem "het verdiepte geloof dat de Reformatie had voortgebracht, te belijden, te bewaren en af te bakenen" (biografie, 115). De evangelicale beweging diende volgens Packer vast te houden aan deze grondslag van de kerk, zoals die was voortgekomen uit de Reformatie. Hij heeft zich, ook tijdens zijn latere dienst in Canada, altijd speciaal op de Anglicaanse kerk gericht (281).

Toch is het ook in Packers werk niet meer dan een kuus in zijn eigen leven. Hij blijft de Anglicaanse kerk met haar 39 Artikelen trouw. Tegelijk respecteert hij ieder die een andere weg gaat. Hoe voorkomt het evangelicalisme dat zij afglijdt in vaagheid? McGrath schrijft: "De belangrijkste strategie tot instandhouding en voeding van evangelicale identiteit is het herontdekken van de wortels van de beweging, vooral die in het Nieuwe Testament en de Reformatie van de zestiende eeuw" (*Toekomst*, 130). Dat lijkt mooi, maar het leidt niet tot waardering voor de belijdenis van de Reformatie. Hij vervolgt: "De evangelicale nadruk op de Schrift als de bron van theologie en het uiterste criterium in het leven van een christen zorgt ervoor dat de diversiteit binnen het evangelicalisme alleen maar een bijbels gelegitimeerde diversiteit kan zijn". Wat is dat: een bijbels gelegitimeerde diversiteit? We signaleerden dat eerder. De Bijbel is op allerlei punten niet eenduidig, volgens McGrath. Als twee meningen zich beiden op de Bijbel (kunnen) beroepen, moeten die naast elkaar verdragen worden. Maar wie beslist dan dat de Bijbel ruimte laat voor verschillende uitleg? Is het feit dat onder oprechte christenen verschillende wegen in de leer wordt gegaan, voldoende rechtvaardiging? Ik geloof het niet. Want die oprechte christenen kunnen net zo goed de invloed van dwaling ondergaan. Maar als er geen concreter belijdenis gedaan wordt, kan er ook geen verwerping van dwaalleer meer uitgesproken worden. McGrath onderkent een aantal gevaren binnen het evangelicalisme. Zijn zesde hoofdstuk heet zelfs 'De duistere zijde van het evangelicalisme' (*Toekomst*, 157-177). Hij noemt leerstellig sectarisme en de persoonlijkheidscultus rond leiders. Maar de

bescherming van de gelovigen daartegen is dun. De helderheid van de belijdenis: die is er toch juist om het geloof van de gemeente te beschermen?!

Afscheiding en schisma

Laat mij een voorbeeld geven waartoe deze brede visie op de kerk geleid heeft. James Packer heeft binnen deze liberale kerk in Engeland geijverd voor vernieuwing door evangelicale theologie en vroomheid. Zijn biografie geeft daarvan een indrukwekkend getuigenis. Tegelijk bracht zijn positie hem in conflict met zijn geestverwanten. Als lid van de Commissie voor de Leer van de Anglicaanse Kerk stond zijn naam onder een rapport, *Christian Believing*, dat het liberalisme weerspiegelde (Packer, 211v). Dat doet denken aan de positie van de Gereformeerde Bond in de heideidsorganen van de Hervormde Kerk. Al eerder had M. Lloyd-Jones erop aangedrongen dat Packer en anderen zich zouden afscheiden van de Anglicaanse kerk. Lloyd-Jones' overtuiging wordt zo weergegeven: "Evangelicale christenen die lid bleven van een in leerstellig opzicht plurale kerk – zoals de Anglicaanse Kerk – moest schuld door medeplichtigheid worden verweten", namelijk aan het lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken (Packer, 124). Als u die zin nog eens overleest, dan is dat precies het standpunt van de Vrijgemaakten in diezelfde jaren geweest. Packer moest niets van afscheiding weten. Dit betekende een breuk tussen de twee grote voorgangers, Martin Lloyd-Jones en James I. Packer.

Wie iets meer over Martin Lloyd-Jones op dit punt wil weten, moet eens zijn rede 'John Owen on Schism' lezen². Deze toespraak stamt uit het jaar 1963. Juist in die tijd woedde in de Gereformeerde Kerk een

strijd mede over de vraag of de Vrijmaking van 1944 als een reformatie moest worden gezien. Het trof mij in deze toespraak zinnen te lezen, die exact met de gereformeerd-vrijgemaakte visie op afscheiding overeenkwamen. John Owen schreef al in de 17^e eeuw dat afscheiding (*separation*) een roeping is: kan zijn, namelijk wanneer liet 'schism' zich al voltrokken heeft doordat de geestelijke eenheid binnen de kerk dooi- dwaalleer gebroken is. Dat geeft wel te denken aan ons, die eraan gewend raken alleen de gevolgen van een breuk een schisma te noemen.

Gevoel en verstand

B. Wielenga schrijft in *Opbouw* een analyse van de verbinding, tussen het gereformeerde en het evangelische in de Nederlands Gereformeerde Kerken. Tegelijk onderzoekt hij de wortels van de evangelische geloofsbeweging¹. Hij wijst op haar wortels in de Opwekkingen van de 18^e en 19^e eeuw in Engeland en Amerika. De filosofie van de Verlichting had in de grote kerken van die tijd de menselijke rede op de troon geplaatst. Maar de opwekkingsbewegingen maakten gebruik van die nndere filosofische stroming, de Romantiek: met nadruk op het gevoel als het centrale menselijke vermogen. Maar de Romantiek is evenzeer een vrucht van de Verlichting. Met dit verschil: hier wordt de wortel van het geloof in de ervaring van de mens geplaatst. Wielenga schrijft: "In de huidige tijd rijdt de evangelische beweging op de golf van anti-modernisme, waarin juist weer aandacht wordt gevraagd voor gevoel, emotie, beleving". Maar een kritische doordenking van de vooronderstellingen van deze beweging ontbreekt. Er is geen verweer tegen het individualisme en vooruitgangsoptimisme. Met als

gevolg dat de evangelisatie van de wereld een zaak van strategie is, waarbij weinig gerekend wordt met de weerstand van de zonde in de mens. Dezelfde kritiek vinden we ook bij een man als Packer. Hij is uiterst kritisch over de methode van evangelisatie van Charles G. Finney. Het is dezelfde methode die we bij de EO aantreffen: de zogenaamde 'altar call', het naar voren laten komen van mensen die onder de indruk van de presentatie bekeerd zouden zijn. Evangelisatie wordt tot een menselijke prestatie gemaakt "waarin het vooral gaat om techniek, methodiek en sfeer, zonder oog te hebben voor het vitale aandeel van God in de bekering van mensen" (biografie, 100). Bekering én opwekking is geen zaak van menselijke planning en krachtsinspanning, maar vindt haar oorsprong en aanzet in God.

In hetzelfde verband schrijft Wielenga ook kritisch over de vrijheid van kerkelijke en confessionele autoriteit. Hij typeert de evangelische stroming met: geen trouw aan Gods gemeente, wel een conferentiecultuur, waar 'de oecumene van het hart' de boventoon voert. Wielenga komt uit bij de stelling: "Het eigentijdse karakter van de gereformeerde theologie, een eigentijdse geloofsbeleving en levenspraktijk, komt niet dichterbij door de binding aan de belijdenisrelativeren". De band met het voorgeslacht in de kerk moet niet worden dooi-gesild. Hij pleit dan ook voor herwaardering van de rol van het verstand: ook daarmee zijn we geroepen God lief te hebben. "De Heilige Geest werkt niet bij voorkeur in ons hart en niet door ons verstand. Hij heeft geen bijzondere voorliefde voor emoties en gevoelens in tegenstelling tot denken en verslaan". Komend van de nadruk op geloofskennis sloeg de

pendel door naar geloofservaring. Het is tijd een nieuw evenwicht te vinden: geloofskennis, geput uit Gods openbaring, die direct ook door de Geest ervaren kan worden. Maar dan behoudt Gods openbaring de eerste plaats. De Here spreekt ons aan voordat wij de waarheid van zijn Woord onderkennen. Hij spreekt ons aan opdat wij zijn Woord horen.

De waarheid in pacht

De gereformeerde kerken ondergaan een dubbele invloed. Het ene spoor is de invloed van de evangelisatiebeweging in Nederland, met name via de Evangelische Omroep en de daarmee verbonden cultuur en liederen. Ook door de inhoudelijke ontmoeting met christenen uit evangelische gemeenten. Het wordt een dubbelspoor via de evangelicale literatuur uit de angelsaksische wereld. Het onderscheid tussen heide sporen is niet groot. Maar het is wel een dubbele beïnvloeding, op verschillende niveaus. Op een aantal punten kan dat tot verrijking en herontdekking leiden. Tegelijkertijd laat het evangelicanisme ons met brokstukken zitten: relativisering van de kerk en van de belijdenissen. Het zit in de lucht: 'We hebben de waarheid niet in pacht'. We praten over de kerken als een instituut van menselijke overmoed en mislukking. Een beweging moet frisse inspiratie geven! Met de leér hebben we niet veel op. En toch heeft de Here Jezus Christus aan zijn kerk de Waarheid wel in pacht gegeven! Paulus noemt de kerk immers "pijler en fundament van de waarheid" (1 Tim 3:15). Petrus roept ons toch op "goede rentmeesters te zijn over de velerlei genade Gods" (1 Pet 4:10). De kerken hebben de waarheid in pacht gekregen. Zij doen verantwoording van hun beheer in belijdenis

en getuigenis. Dat zijn zij aan de Heer, aan elkaar als broeders en zusters, en aan de naaste in de wereld verplicht.

De pijn van de kerkelijke verdeeldheid wordt niet verzacht door die te negeren. Ook niet door die op de wijze van McGrath weg te redeneren. Laten we de plaats van de kerk en de belijdenis liever maximaliseren en mobiliseren: die inzetten in dienst van het Koninkrijk. Na de kopstukken, de leerstukken en de brokstukken hoop ik in een afsluitend artikel iets te schrijven over: evangelicale schaakstukken. Daarmee bedoel ik: strategieën om in de strijd van het Koninkrijk in te zetten.

¹ Bijna vier jaar geleden besteedde prof. C. Trimp al aandacht aan het werk van Alister McGrath ('Via Media', in *De Reformatie* 72 (1997-1997), 750v, 768v, 788v-790, 807v, 829v.) Hij gaf zijn artikelen de titel 'Via media' m.e., oftewel de 'middenweg' die de Anglicaanse Kerk wil bieden. Trimp besprak vooral McGraths boek *Christian Theology (An Introduction)* (Oxford/Cambridge MA: Blackwell, 1994), dat sindsdien ook in Nederlandse vertaling verscheen. Eigenlijk komen in dat werk en in Trimps bespreking dezelfde elementen aan de orde als ik in mijn eerste twee bijdragen noemde. Toen noemde McGrath slechts vier kernpunten. De nadruk op het werk van de Geest en op de kerk als geloofsgemeenschap ontbraken. Blijkens de voetnoten heeft Trimp ook kennis genomen van het boek dat wij nu bespreken, *Toekomst voor het christelijk geloof*, in de Engelse editie van 1993. Hij ontleedt vooral het onderscheid tussen 'fundamentele' en 'niet-fundamentele' geloofsartikelen.

² In de eerder genoemde bundel van Dr. Martin Lloyd-Jones *The Puritans: Their Origins and Successors. Addresses Delivered at the Puritan and Westminster Conferences 1959-1978*, 73-100.

³ D. Wielenga, *Gereformeerd up z'n evangelisch?*, in *Opbouw* 43 (1999), nrs. 23-25.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Krimpen aan den IJssel

Persbericht

Algemene Ledenvergadering LVEA

Op 27 mei hoopt het Landelijk Verband voor Evangelisatie Arbeid zijn Algemene Ledenvergadering te houden. De vergadering wordt geloude in De Schaapskooi in Amersfoort. Aanvang 10.00 uur. Sluiting 13.00 uur. Tijdens het officiële deel van de vergadering zullen de jaarstukken passeren, waarna de vereniging LVEA officieel wordt opgeheven. Met ingang van 2000 wordt het werk voortgezet door een deputaatschap, waarvan de officiële naam is: "Deputaten Toerusting evangeliserende gemeente".

Ds. C.J. Haak zal de morgen afsluiten met een toespraak getiteld "kerk in de 21^e eeuw, de missionaire en diaconale gemeente in de 21^e eeuw en Evangelie en Moslims.

Op deze vergadering kan ook kennisgemaakt worden met de nieuw aangetreden deputaten.

Voor verdere informatie: J. Koppelaar (078-6121064 of 038-4270430).

Studiedag ADC

Het Archief- en Documentatiecentrum (ADC) organiseert op vrijdag 12 mei a.s. een studiedag over *Gereformeerden en Irian Jaya, 1960-2000*. Op deze bijeenkomst zullen in een drietal lezingen enige historische achtergronden worden belicht van de betrokkenheid van de gereformeerden bij dit deel van Indonesië.

De aanleiding voor deze studiedag wordt gevormd door de huidige politieke ontwikkelingen op Irian Jaya. In verband hiermee is in de Tweede Kamer en in de pers aandacht gevraagd voor de rol van Nederland met betrekking tot Irian Jaya in de

jaren zestig en voor haar verantwoordelijkheid nu.

Als sprekers zullen optreden:

* de historicus Peter Rak, die een proefschrift schreef over het dagblad *Trouw* en zijn hoofdredacteur J.A.H.J.S. Ruus Slot, die begin jaren zestig binnen gereformeerde kring een hoofdrol speelde inzake Nieuw Guinea.

* de Ommense predikant R. Th. Pos, die als zendeling werkzaam is geweest op Irian Jaya.

* het Tweede Kamerlid E. van Middelkoop, die eind 1999 minister van Aartsen op een onderzoek heeft gevraagd naar de politieke gang van zaken op Irian Jaya rond de volksraadpleging in 1969...

De studiedag wordt gehouden op het ADC, Broederweg 16 te Kampen, tel. 038-3331688, en duurt van 10.30-15.00 uur. De toegang is gratis, maar aanmelding is verplicht; u kunt dit doen tot 5 mei a.s. Wilt u meer informatie over deze studiedag ontvangen, dan kunt u contact opnemen met het ADC.

DE RECHTBANK EN HET GENERAAL DEPUTAAT- SCHAP ARTIKEL 31 KO

D.A.C. Slump

samenleving

Gemeenten tegen de Kerk?

Op 12 april 2000 heeft de recht-Haag vonnis gewezen in het geschil tussen 44 Hervormde Gemeenten en de Nederlandse Hervormde Kerk. De gemeenten behoren tot de zogenaamde 'vrij beheer' gemeenten, dat wil naar eigen inzicht het beheer en het toezicht op hun vermogen konden regelen. De van de Neder-

landse Hervormde Kerk heeft echter in 1991 besloten het vrije beheer aanzienlijk in te perken. De invloed van het kerkverband op de plaatselijke gemeenten is daardoor versterkt. Mede in verband met de naderende fusie met de Gereformeerde kerken (synodaal), waartegen binnen verschillende van deze 'vrije beheer'-gemeenten grote reserves leven, heeft deze 'machtsgreep' van de "de Kerk" naar de "de Gemeenten" (ik gebruik hier de benaming van beide partijen door de rechtbank) tot heftige beroering geleid. De gemeenten (toen nog 73) hebben de NH-kerk in 1992 al gedagvaard voor de rechtbank om de besluiten van de Generale Synode te vernietigen. In 1995 heeft de rechtbank de vordering uiteindelijk afgewezen, maar in hoger beroep is dit vonnis gesneuveld. Het gerechtshof in Den Haag oordeelde in 1997 dat eerst de kerkelijke rechtsgang moest worden gevolgd. De NH-kerk keni immers een Generale Commissie voor de behandeling van bezwaren en geschillen. Het gerechtshof overwoog wel dat de beslissing van deze geschillencommissie eventueel ter toetsing

aan de rechtbank kon worden voorgelegd. Eind 1998 wees de Generale Commissie de bezwaren van de gemeenten af. Vervolgens zijn 44 gemeenten opnieuw naar de rechter gestapt, nu om de beslissing van de Generale Commissie aan te vechten. In het vonnis van 12 april 2000 heeft de rechtbank de Nederlandse Hervormde Kerk in het gelijk gesteld. De gemeenten staan met lege handen. Ze hebben inmiddels hoger beroep aangekondigd.

Presbyteriaal of synodaal?

Ik denk dat de uitspraak van de rechtbank ook voor de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en niet alleen voor hen van belang is. In de eerste plaats omdat hierin heel duidelijk wordt wat de gevolgen zijn indien het kerkverband een synodale structuur heeft, waarbij de plaatselijke gemeenten (en de verschillende wijkgemeenten) worden gezien als onderdelen van de kerk. In de naamgeving komt al uit dat de Nederlandse Hervormde Kerk (enkelvoud!) het kerkgenootschap is: de gemeenten zijn onderdelen. Hun zelfstandigheid wordt slechts ontleend aan de ruimte die de kerk hen biedt. De Gereformeerde Kerken (meervoud!) zijn presbyteriaal georganiseerd. Het zijn allemaal zelfstandige plaatselijke kerken die samen een kerkverband vormen. De organisatie is van onderop opgebouwd. De plaatselijke kerken vormen samen een classis, een particuliere synode en een generale synode, de meerdere vergaderingen, dat wil zeggen vergaderingen waarin meerdere ker-

ken samenkomen en samenwerken. Deze vergaderingen kunnen slechts in beperkte zin besluiten nemen. De plaatselijke gemeente is daaraan gebonden door haar vrijwillig aangegane verplichting en is - uiteindelijk - te allen tijde bevoegd een besluit naast zich neer te leggen indien zij van oordeel is dat het in strijd is met Gods Woord of met de kerkorde (artikel 31 van de Kerkorde). Als uiterste consequentie kan dit de losmaking uit het kerkverband met zich brengen, maar het kerkverband kan geen enkel recht laten gelden op geld of goederen. De plaatselijke gemeente vormt immers een zelfstandig kerkgenootschap: het kerkverband is een verband van zelfstandige kerken. Uit het vonnis blijkt dat de Haagse rechtbank uit de kerkorde van de Nederlandse Hervormde kerk afleidt dat de 'centrale kerk' gezag kan uitoefenen over de lokale gemeenten. De Generale Synode is de kerkelijke wetgever. Er is geen sprake van een (zuiver) presbyteriaal stelsel. Ook is er geen sprake van een eigendomsrecht bij de plaatselijke gemeenten op de eisen kerkelijke goederen, aldus de rechtbank, omdat de gemeenten slechts (zelfstandige) onderdelen van de Kerk zijn. Het statuut van de kerk is beslissend en die geeft aan de kerk de vergaande invloed op het vermogen waartegen de gemeenten bezwaar hebben.

Betekenis van de uitspraak van de geschillencommissie

In de tweede plaats is liet vonnis

van bredere hctekenis door de wijze waarop de rechtbank de uitspraak van de geschillencommissie toetst. De NM-kerk had aangevoerd dat de rechtbank geen ruimte moest bieden aan heropening van het debat met de gemeenten in volle omvang. Onderwerpen als de bevoegdheid van de Generale Synode om de besluiten in 1991 te nemen, de motieven voor die besluiten en mogelijke inbreuk op het eigendomsrecht waren immers bij de kerkelijke geschillencommissie aan de orde geweest en door de commissie beslist. Deze uitspraak moest volgens de Kerk als een soort bindend advies worden gezien, zodat de rechter slechts marginaal, d.w.z. zeer terughoudend mag toetsen. De rechtbank is het niet met deze stelling eens. Zij vindt dat ze het geschil in volle omvang moet toetsen. Ook hield zij zich naar de eigen kerkelijke regelgeving, namelijk de Kerkorde en de daarbij behorende regels (ordinantiën). Omdat daaruit niet ondubbelzinnig blijkt dat de beslissingen van de geschillencommissie voor de gemeenten bindend en onaantastbaar zijn, kan niet worden gezegd dat de gemeenten zich bij voorbaat hebben neergelegd bij de beslissing van die commissie. De rechtbank legt de meetlat expres hoog. Men moet uitdrukkelijk en ondubbelzinnig afstand hebben gedaan van de gang naar de wereldlijke rechter, anders staat de deur nog wijd open.

Hoe ligt dat bij ons?

Artikel 31 van de Kerkorde bepaalt dat in een appelzaak de uitspraak van de meerdere vergadering als bindend zal worden aanvaard. Alle plaatselijke gemeenten hebben zich aan deze kerkorde gebonden. Het laatste artikel van de Kerkorde (artikel 84) herinnert er aan dat alle artikelen in gemeenschappelijk overleg zijn vastgesteld en in eensge-

zindheid aanvaard. Een kerkenraad, classis of particuliere synode zal zich erop toeleggen de bepalingen van deze kerkorde na te leven zolang ze niet door de Generale Synode zijn veranderd. Dit betekent dat een kerkenraad gebonden is aan een uitspraak van de meerdere vergadering in een appelzaak. Hij kan niet naar de rechter stappen om het rechtsgeding dat hij in het kader van de kerkelijke rechtspraak heeft 'verloren' alsnog in volle omvang te laten toetsen. Geldt dit ook voor individuele gemeentelieden? Uit het formulier voor de openbare geloofsbelijdenis is dat niet rechtstreeks af te leiden. Een individuele binding aan de Kerkorde staat daarin niet te lezen. Mag uit het enkele feit dat een broeder of zusters de weg van artikel 31 gaat worden afgeleid dat hij of zij ook aanvaardt dat de uitkomst van de appelprocedure bindend is, zoals uitdrukkelijk in artikel 31 staat vermeld? Ik zou zeggen van wel. Ieder belijdend lid aanvaardt immers uitdrukkelijk de rechten en verplichtingen die bij zijn lidmaatschap in volle rechten hoort. Deze zijn gedeeltelijk vastgelegd in de Kerkorde, waaronder zijn recht van appel. Wie zich wel op zijn appelrecht van artikel 31 beroept zal ook de daaruit voortvloeiende verplichting voor zijn rekening nemen. Niet alleen de lusten, ook de lasten. Dat betekent dat de gang naar de rechter een beperkte zal moeten zijn. De rechter zal in beginsel de uitkomst van de appelprocedure moeten aanvaarden. Alleen indien sprake is van strijd met de kerkelijke regels zelf vastgesteld in de Kerkorde en daarmee samenhangende reglementen en besluiten, of van willekeur of schending van andere elementaire rechtsregels (bijvoorbeeld de plicht tot hoor- en wederhoor) is er ruimte voor rechterlijk ingrijpen. De rechter zal dus een bezwaarde broeder of zusters

eerst naar de kerkelijke rechtspraak dienen te verwijzen en de uitkomst daarvan slechts marginaal kunnen toetsen.

Generaal deputaatschap Appelregeling artikel 31 van de Kerkorde

De Generale Synode van Leusden heeft vorig jaar een regeling vastgesteld om de behandeling van appelzaken beter aan de eisen voor een goede rechtspleging te laten voldoen. In navolging van vele classes en enkele particuliere synoden heeft de GS een deputaatschap appelzaken ingesteld dat belast wordt met de voorbereiding van de behandeling van appelzaken op de synode. Zij heeft ook een regeling vastgesteld die het deputaatschap in de praktijk moet toetsen. Mocht in de praktijk blijken dat de regeling aanvulling behoeft dan kunnen deputaten voorstellen daartoe doen.

Het grote voordeel van een deputaatschap is dat de behandeling van appelschriften kan plaatsvinden door personen met ervaring op het terrein van geschillenbeslechting. Deze personen behoeven geen lid van de Generale Synode te zijn. Deputaten zijn niet bevoegdheid uitspraak te doen, dat is voorbehouden aan de kerkelijke vergaderingen zelf. Mocht in de praktijk blijken dat deze grondregel niet geheel voldoet dan kunnen deputaten ook hier met nadere voorstellen komen. Men kan hierbij denken aan het ontbreken van een spoedvoorziening in onze appelpraktijk. Kerkelijke vergaderingen houden immers op te bestaan als de vergadering is gesloten. Het bijeenroepen van een ad-hoc classis, particuliere synode of generale synode voor de behandeling van een spoedappelzaak zal niet zomaar gebeuren. In de praktijk komt het wel eens voor dat de president van de rechtbank via een zogenaamd kort geding wordt

gevraagd in te grijpen, bijvoorbeeld bij een voorgenomen schorsing van een predikant of de bevestiging van een ouderling. Een spoedprocedure bij - bijvoorbeeld - deputaten appelzaken of de voorzitter daarvan zou een alternatief kunnen zijn.

Taak deputaatschap appelzaken

Het deputaatschap is belast met de voorbereiding van appelzaken naar artikel 31 KO. Hier ligt dus in tweeërlei opzicht een beperking. In de eerste plaats gaat het alleen om voorbereiding. De uiteindelijke beslissing ligt bij de synode zelf. Daarin verschilt onze regeling uitdrukkelijk van de gang van zaken in de Nederlandse Hervormde kerk. Daar beslist immers de geschillencommissie. Daarnaast gaat het om appelzaken. Dat betekent dat deputaten zich niet zullen bemoeien met zogenaamde revisieverzoeken. Alle verzoeken om herziening van besluiten van de GS Leusden die mogelijkwijs bij de kerkenraad van Zuidhorn als roepende kerk voor de GS 2002 worden ingediend - denk aan de besluiten omtrent de gezangen, de kerkelijke huwelijksdienst, de e-cikwijde van de zondagsrust, etc. - zullen dus niet in handen van het deputaatschap worden gesteld. Deze verzoeken zal de Generale Synode van Zuidhorn zelf laten voorbereiden door een commissie uit de GS zelf. Een appelzaak tegen een uitspraak van een particuliere synode zal dus door deputaten worden voorbereid. Deputaten kunnen en zullen daar al mee beginnen vóór de opening van de GS. De regeling bepaalt immers uitdrukkelijk dat de roepende kerk een afschrift van het appelschrift oimiddellijk in handen stelt van het deputaatschap. Deputaten moeten ook zo spoedig mogelijk van het appelschrift kennisnemen en de behandeling

voorbereiden. Het voordeel hiervan is dat appelschriften op ieder moment kunnen worden ingediend. Men hoeft niet meer te wachten tot vlak voor de opening van de GS. Een betere spreiding is ook beter voor een zorgvuldige behandeling. Deputaten zullen immers de betrokken partijen willen horen. Indien mogelijk zal de GS bij haar eerste zitting, reeds volledige adviezen van deputaten aantreffen. Partijen zijn dan gehoord, de stukken zijn gelezen en deputaten hebben de GS gediend met een duidelijk feitenoverzicht, een weergave van het besluit waarover het geschil is gerezen en de bezwaren die daartegen zijn ingebracht. Deputaten zullen hun advies formuleren in de vorm van een ontwerpuitspraak met de gronden. De Generale Synode behoeft geen commissie uit haar midden te belasten met de voorbereiding van de appelzaak; de behandeling kan direct plaatsvinden in de plenaire zitting.

Winst?

Het deputaatschap bestaat verplicht uit tenminste twee juristen en twee theologen. In de regeling zijn een aantal elementaire regels vastgelegd van zorgvuldig procesrecht. Daarin is veel herkenbaar van de ontwerp appelprocedure die de werkgroep 'kerkrecht' van liet GWG in 1954 in dit blad heeft gepubliceerd en in 1997 in de brochure "Recht doen aan 'bezwaarden'" is opgenomen. Ervaringen in kerkelijke vergaderingen met deze appelregeling zijn overwegend positief. Met het besluit van de GS van Leusden is weer een stap gezet op weg naar een zorgvuldige kerkelijke rechtsgang. De instelling van een deputaatschap ter voorbereiding van een besluit van de kerkelijke vergadering is een goede zaak. De verantwoordelijkheid voor de beslissing in appelzaken

blijft liggen bij de meerdere vergadering(en). Daarmee wordt volledig recht gedaan aan artikel 31 van de Kerkorde. Daal-naast wordt tegemoetgekomen aan het manco dat een kerkelijke vergadering, niet per definitie geschikt is om op deskundige en professionele wijze geschillen te beslechten. In de wereldlijke rechtspraak wordt terecht hoge eisen gesteld aan een zorgvuldige behandeling van geschillen. Veel beginselen van een goed procesrecht zijn letterlijk in de bijbel terug te vinden. Zie 1 Kon.3:16v (Salomo's wijze rechtspraak) en Spr.18:17 "*In het rechtsgeding heeft de eerste spreker gelijk, maar dan komt de ander en rekent hem na.*" (hoor en wederhoor); Deut.13:14 "*dan zult gij terdege onderzoek doen en grondig navragen;*"; 17:4 "*en het wordt u meegedeeld en gij hoort daarvan, dan zult gij dit terdege onderzoeken.*" en 19:18 "*Dan zullen de rechters dit nauwkeurig onderzoeken.*" (zorgvuldig onderzoek naar de feiten) en Ex.23:3 "*Ook zult gij een onaanzienlijke niet voortrekken in zijn rechtsgeding.*" 6 "*Gij zult het recht van de arme onder u in zijn rechtsgeding niet huigen.*" Lev.19:15 "*Gij zult hij het rechtspreken geen onrecht doen; gij zult de arme niet begunstigen en de aanzienlijke niet voortrekken: op rechtvaardige wijze zult gij uw naaste herechten.*" (onpartijdigheid). Een niet al te groot deputaatschap van gemengde samenstelling biedt meer mogelijkheden om aan deze beginselen recht te doen. Mocht een van onze kerkelijke vergaderingen zich ook eens voor een rechter moeten verantwoorden dan is het een goede zaak om te kunnen aangeven dat in de christelijke kerk ook in dit opzicht alles in goede orde is geregeld.

Mr. D.A.C. Slump is rechter te Utrecht en woont in Cappelje aan den IJssel

LIED 457: HEILIG, HEILIG, HEILIG! HEER, GOD ALMACHTIG

J. Smelik

lied van de week

Het bekende lied "Heilig, heilig, heilig! Heer, God almachtig" werd geschreven door de Engelse predikant en bisschop Reginald Heber. De auteur werd in 1783 te Malpas (Cheshire, Engeland) geboren als telg uit een oude familie uit Yorkshire. Hij groeide op in Hodnet (Shropshire) waar zijn vader een landgoed had geërfd. Heber studeerde aan de universiteit van Oxford, waar hij zich niet alleen als een briljant student, maar ook als verdienstelijk dichter ontpopte. In 1807 werd hij predikant in Hodnet, het plaatsje waar hij opgegroeid was.

Zestien jaar later werd Heber priester van Lincoln's Inn. Nadat hij twee keer geweigerd had, werd hij niet veel later bisschop van Calcutta te India, dat destijds onder Brits bestuur stond. In 1826 trefte Heber plotseling aan een beroerte te Trichinopoly (India).

Heber is vooral bekend gebleven als dichter van verschillende bekende hymns. Hij begon in 1811 liederen te publiceren in *The Christian Observer*. Dat was in de tijd dat hij als predikant in Hodnet stond. Heber was niet tevreden met de slechte manier waarop de gemeente de psalmen zong. Hymns daarentegen werden wel goed gezongen. Dat bracht hem op de gedachte om zelf liederen te gaan schrijven, waarbij hij zich bovendien tot doel stelde om voor elke zondag uit het kerkelijk jaar een lied te maken.

De hymns kwamen pas later in liedbundels terecht. Zo werd in 1827 de bundel *Hymns written*

and adapted to the Weekly Church Service of the Year uitgegeven, waarin 57 liederen van Heber stonden.

Eén daarvan was het lied "Holy, holy, holy, Lord, God almighty", dat Heber tijdens zijn predikantschap te Hodnet gedicht had. De hymn was overigens al een jaar eerder opgenomen in *A Selection of Psalms and Hymns for the Parish Church of Banbury*. Het lied heeft Heber bestemd voor zondag Trinitatis. Dat is de eerste zondag ná Pinksteren, waarop het feest van de Drie-eenheid gevierd wordt. Oorspronkelijk lieft de dichter zijn lied bestemd om gezongen te worden tussen de Geloofsbelijdenis van Nicea en de preek, die in de anglicaanse eredienst op elkaar volgden. Voor alle duidelijkheid: het betreft dus een lied voor de dienst op zondagmorgen. Dit tijdstip verklaart ook de tweede versregel: "Early in the morning our song shall rise to Thee" (Vroeg in de morgen word' U ons lied gewijd). Het is dan ook vanzelfsprekend dat we deze hymne reserveren voor de morgendiensten.

Inhoud

De inhoud van het lied spreekt eigenlijk voor zichzelf. De liymn is één grote lofprijzing op de Drie-enige God, die heilig, almachtig en liefdevol is. Het lied is hoofdzakelijk gebaseerd op Openbaring 4:8-11: *Heilig, heilig, heilig is de Here God, de Almachtige, die was en die is en die komt*. De oudtestamentische pendant staat in Jesaja 6:2-3. In strofe 2

wordt verwezen naar de beelden van de 'glazen zee' en de 'gouden kronen' uit de Openbaring aan Johannes (Op. 4:4,6; 15:2). Wanneer we de vier coupletten zingen, zal opvallen dat de kring van aanbidders eigenlijk steeds uitgebreider, ruimer wordt. In de eerste strofe zijn "wij" aan het woord, dus de zangers die dit lied aanheffen. In het tweede couplet worden de heiligen en engelen in de hemel in de aanbidding betrokken. De derde strofe betreft de dichter de aarde erbij, terwijl het slotcouplet spreekt over de hele schepping, de complete kosmos ("hemel, zee en narde").

Door liet zingen van deze hymn voegt de mens zich dus in de lofprijzing van de schepping. Tegelijkertijd plaatst hij zich in de juiste houding tegenover God: een nietig schepsel dat niet in staat is Gods grootheid en heiligheid onder woorden te brengen, en toch voor zijn aangezicht mag komen. Het is dit aspect dat de christelijke credienst altijd in belangrijke mate gestempeld heeft. (Dat is dus een wezenlijk andere invalshoek dan vandaag de dag nogal eens gepropageerd wordt.)

De gedachte dat een vergankelijk schepsel zich voor de almachtige Schepper mag stellen om Hem groot te maken, klinkt in diverse vroegchristelijke hymnen duidelijk door. U kunt denken aan het Gloria (vgl. Gezang 28) en het Te Deum (vgl. Gezang 30). Tekenend is ook dat de lofprijzing van de Drie-enige God in vrijwel alle vroegchristelijke avondmaalditurgieën een promi-

nente plaats had. De woorden uit Jesaja 6 (Openb. 4), het zogenoemde 'Sanctus' (= heilig), werden voorafgaande aan de uitreiking van brood en **wijn** gezongen. Het Sanctus werd één van de vijf ordinarium-gezangen, dus gezangen die elke **zondag** op een vast plek in de **orde** van dienst gezongen werden.

Melodie

De melodie werd gecomponeerd door John Bacchus Dykes (1823-1876), die o.a. aan het Ss. Catherine's College te Cambridge een theologische opleiding ontving. Vanaf zijn jeugd was Dykes ech-

ter ook volop met muziek bezig. Reeds op 10-jarige leeftijd bespeelde hij het orgel tijdens kerkdiensten. Het was dan ook niet onlogisch toen hij in 1849 koorleider werd te Durham. In 1841 kreeg Dykes van de Durham University de titel van Doctor of Music aangeboden. Dykes was aanhanger van de zogeheten Oxford Movement, een kerkelijke opwekkingsbeweging waarin o.a. veel aandacht gevraagd werd voor liturgie en kerkmuziek. Duidelijke invloed van deze beweging is aanwezig in de bekende Engelse liedbundel *Hymns Ancient and Modern* die in 1861 voor het eerst verscheen.

In dit liedboek publiceerde Dykes **zijn** melodie bij Hebbers liedtekst 'Holy, holy, holy, Lord, God almighty'. Vanaf die tijd werd de hymn al spoedig razend populair. De componist noemde zijn melodie "Nicaea", omdat de Dri-eenheid, waarop deze hymn een loflied is, voor het eerst officieel verwoord werd in de Geloofsbelijdenis van Nicea.

De melodie is algemeen bekend **en** behoeft daarom eigenlijk geen nadere introductie. Opgemerkt kan worden dat de derde regel vrijwel gelijk is aan de eerste, met uitzondering van de laatste noot. Daarom is het misschien nodig dat het slot van regel 3 *even* onze aandacht verdient. De melodieregels eindigt met twee keer een 'a', en niet met 'a' - 'fis' zoals in regel 1. Bij het zingen en spelen is het belangrijk dat de melodie statig en breed uitgevoerd wordt. De kwartnoot is teleenheid, en als indicatie zou ik een metronoomcijfer van circa MM 72 willen noemen.

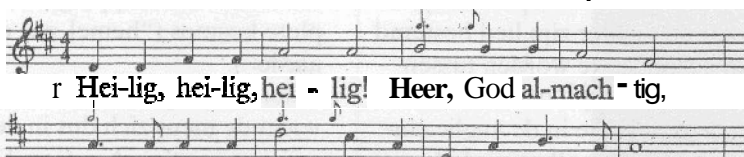
Dr. J. Smelik is musicoloog/hymnoloog en woont in Zuidhorn.

457 Heilig, heilig, heilig! Meer, God almachtig

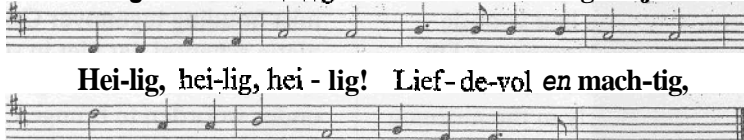
Holy, holy, holy! Lord God Almighty

Nicaea

John Bacchus Dykes 1823-1876

vroeg in de mor-gen word' U ons lied ge-wijd.

Hei-lig, hei-lig, hei-lig! Lief-de-vol en mach-tig,

Drie-vul-dig God, die één in we-zen zijt.

- 2 Heilig, heilig, heilig! Heiligen aanbidden,
werpen aan de **glazen zee** hun gouden **kronen** neer.
Eeuwig zij U ere, waar Gij **Kroont** te **midden**
al uwe engelen, onvolprezen Heer.
- 3 Heilig, heilig, heilig! Gij gehuld in duister,
geen oog op aarde ziet U zoals Gij zijt.
Gij alleen zijt heilig, enig in uw luister,
één en al **vuur** en liefde en majesteit.
- 4 Heilig, heilig, heilig! Heer, God almachtig
hemel, zee en aarde verhoog uw heerlijkheid.
Heilig, heilig, heilig! Liefdevol en machtig,
Drievuldig God, die één in **wezen** zijt.

Reginald Heber (1783-1826)
Vertaling W. Barnard, geb. 1920

Zorgen rond jeugd en jongeren

N. Belo, directeur van de Hervormd Gereformeerde Jeugd Bond HGJB, schreef in *De Waarheidsvriend* van 30 maart:

Wie intensief met kinderen en jongeren optrekt, ziet en hoort heel veel. We ontdekken dat er in de christelijke gemeente moeite is om in het gezin inhoud te geven aan opvoeden in geloof. Het aantal kinderen en jongeren dat van nabij meemaakt en ervaart *wat 1? -bete-kent de Heere te vrezen en te dienen in het dagelijkse leven* is niet zo groot. Wat een onrust is er in de gezinnen. Ook in christelijke gezinnen is het voor kinderen niet altijd veilig. In de gemeenten worden we geschokt door aangrijpende verhalen. Wat lijkt er een *wereldgelijkvormigheid* in de gemeente in hoe we elkaar waarderen. We waarderen elkaar op wat we presteren en bereiken en niet op wie we zijn, schepsel van God. Wie niet beantwoordt aan onze idealen schrijven we af: We ontdekken tot onze schrik dat jongeren die christelijk opgevoed zijn en christelijk onderwijs ontvangen hebben zo weinig kunnen met het Woord van God in hun leven. *Voor veel jongeren is de gemeente, de kerk, her Woord van God en zelfs God Zelf niet relevant.* Het zijn geen factoren waarmee wezenlijk rekening wordt gehouden. We zijn bezorgd, wanneer we in gesprekken met jongeren merken dat kerkdiensten en preken kinderen en jongeren zo weinig zeggen. *Ze horen er niet van op, her raakt hen niet, het Woord landt blijkbaar niet in hun leef-wereld.* Het doet ons pijn te horen dat jongeren wachten op het geschikte moment om de gemeente de rug toe te keren. We voelen ons tekort schieten.

We zouden veel meer willen doen. We zouden meer mensen willen bewust maken en willen mobiliseren. We zouden het soms 'van de daken willen roepen' dat we als christelijke gemeente kinderen en jongeren niet mogen verhinderen om tot Jezus te komen.

Theologische bezinning nodig

Er is wel eens geklaagd, dat in het verleden theologen teveel bezig waren met politieke en andere maatschappelijke vragen. Vandaag wordt deze inbreng gemist, en wel node, als wij luisteren naar GPV-voorman Schutte en RPF-denker Kuiper. De laatste schreef in het RPF-orgaan *Afgestemd* daarover:

De ChristenUnie heeft de betrokkenheid van predikanten en theologen nodig. Juist nu, in de fase waarin de ChristenUnie nog kersvers is. Daarmee bedoel ik niet alleen dat op de kansels aandacht moet zijn voor christelijke politiek - dat ook - maar vooral dat we inbreng van de theologisch geschoolden in de nieuwe formatie niet kunnen missen.

Hiermee ondersteun ik de oproep van GPV-fractievoorzitter G.J. Schutte in Ons Burger-schap, Hij vroeg om nieuwe aandacht voor de relatie tussen kerk en politiek. Terwijl niet-christelijke politieke partijen zelf theologen onder hun Kamerleden tellen, wees Schutte er op dat onder de actieve leden van het GPV nog maar weinig theologen zijn. *'Als kerk en politiek vreemden voor elkaar worden, ondermijnt dat de kracht van de christelijke politiek'*.

Dal mag dus niet gebeuren. De oprichting van de ChristenUnie is een goed moment om tegen elkaar te zeggen dat we elkaar hard nodig hebben. (...)

G.J. van Middelkoop

Waarin hebben we elkaar dan nodig? Welke vragen komen juist nu op ons af? Puntsgewijs een aantal dingen.

* Allereerst spreekt de grondslag van de ChristenUnie over *Gods heerschappij over alle dingen*; *het ambt van de overheid en de roeping van de christen politiek actief te zijn*. Met is voor iedere generatie in de kerk nodig dat hierover gepraat wordt, zodat deze dingen een levende geloofszaak zijn in het midden van de gemeente. Vooral een nieuwe doordenking van die politieke roeping zou welkom zijn. Voor veel christenen is die niet zo duidelijk meer. Soms lijkt de stemming op die in de vroege kerk, toen de kerkvader *Tertullianus* kon zeggen: de publieke zaak gaat ons niet aan. Dit dualisme is niet goed. Tijdens de oprichting van de Unie zongen we *psalm 24*: de hele aarde behoort aan de Here loc. Hoe motiveren we vanuit de kerk mensen om in de publieke samenleving actief te zijn?

* Ten tweede is de ChristenUnie iets nieuws. Het brengt ook iets nieuws in de relaties tussen kerk en partij (zeker gezien vanuit het GPV) en in de relatie tussen christenen en de samenleving. In het verleden hebben theologen gezorgd voor de onderbouwing van de christelijke opstelling in samenleving en politiek. Denk aan het werk van A. Kuyper, Gemene *Gratie*, A.A. van Ruler, *Religie en politiek*, K. Schilder, *Christus en Cultuur*. Er zijn vandaag weer *theologische duidingen nodig, die een band leggen tussen kerk, wereld en*

christelijke politiek. Het zou goed zijn als hierover weer nieuwe bezinning loskomt.

In de derde plaats is er hulp nodig bij de *exegese van bepaalde bijbelgedeelten*, bijvoorbeeld van enkele teksten i.v.m. onze overheidsvisie. In Genesis 1: 26-28 krijgt de mens van God een opdracht. We noemen dat de 'cultuuropdracht'. Door sommigen wordt de opdracht aan Adam en Eva ook verstaan als een opdracht aan de overheid (de overheid zou dan al in Adam en Eva aanwezig zijn geweest). Kan er inderdaad een positieve cultuurtaak van de overheid af te leiden uit dit gedeelte uit Genesis? Opvallend is echter dat in het Nieuwe Testament de overheid vooral in dienst lijkt te staan van recht en vrede en niet in dienst van grote cultuuridealen (Hand. 24:25, Rom. 13: 1-6, 1 Tim. 2:2, 1 Petr. 2: 13). Hoe zit dit nu precies?

"Tenslotte is de ondersteuning van predikanten en theologen nodig voor de **ethische bezinning** op tal van vragen die juist vandaag op ons af komen: medisch ethiek, zondagsrust en 24-uurs-economie, de ethiek van geld en goed, de ethiek van het geven en het helpen. Wij moeten niet alleen kerken en predikanten oproepen betrokkenheid te tonen, **wij** moeien ook als ChristenUnie werken aan nieuwe relaties met kerken en predikanten. Daarvoor is nu een goede aanleiding. De **kracht van de christelijke politiek is mede afhankelijk van de voeding die ze uit de kerken krijgt.**

Persbericht

Paascongres 2000: Schuld

Elk voorjaar wordt door de verschillende vrijgemaakt gereformeerde studentenverenigingen een congres georganiseerd: het Paascongres. Dit jaar kreeg de studentenvereniging FOT uit Kampen de taak om dit congres voor te bereiden. Het paascongres zal plaatsvinden van donderdag 11 mei tot zaterdag 13 mei in het congrescentrum De Bron in Dalfsen. Op het paascongres staat altijd een onderwerp centraal op het raakvlak van geloof en wetenschap. Om twee redenen is dit jaar voor het onderwerp "Schuld" gekozen. Allereerst lijkt de huidige Nederlandse maatschappij te vragen om nieuwe morele bezinning. Wanneer normen worden overtreden, bijvoorbeeld door geweld op straat, is vaak grote verontwaardiging bij pers en publiek het gevolg. Maar bij deze verontwaardiging ontbreekt een overkoepelend moreel kader om de daders te veroordelen en de slachtoffers recht te doen. Ook vanuit de politiek klinkt steeds vaker de roep om hernieuwde morele bezinning.

Voor christenen lijkt het gemakkelijk om deze morele verwarring te wijten aan het loslaten van het christelijk geloof, door een groot deel van het Nederlandse volk. Tegelijk moet echter geconstateerd worden, dat ook de kerk worstelt met het probleem van schuld. Nog steeds wordt beleden, dat alle mensen schuldig staan tegenover god en elkaar, en daarom vergeving nodig hebben. Maar in het dagelijks leven wordt dit doos veel kerkleden maar nauwelijks ervaren. Deze kloof tussen belijden en beleven vormt de tweede reden voor het organiseren van een congres over schuld.

Het programma van het Paas-

congres ziet er als volgt uit: Op donderdagmiddag zal de Amsterdamse Filosoof dr. Kal een lezing houden over de vraag, welke meerwaarde een christelijk spreken over schuld heeft. Verder staat er voor de donderdag een culturele avond op het programma, met onder andere een optreden van de theatermaker Kees van de Zwaard. Vrijdag begint met een lezing van de Kamper praktisch theoloog dr. Ganzevoort. Zijn lezing zal vooral gaan over de plaats die schuld inneemt in het pastoraat. 's Middags wordt een aantal workshops gegeven, waarin het onderwerp meer praktisch wordt toegespijst of verder uitgediept. Onder andere zullen geloofsopvoeding, rechtspraak, hulpverlening en de plaats van schuld in het Oude Testament aan de orde komen. Het inhoudelijke gedeelte van het congres op vrijdagavond wordt afgesloten met een forum, waarin verschillende politici onder leiding van dr. Veling zullen discussiëren over het onderwerp "sorry-cultuur"; Hoe moet ermee om worden gegaan, wanneer politici fouten maken? Is sorry zeggen genoeg, of moet er meer worden gedaan om schuld weg te nemen? En is er in Nederland een gezamenlijk kader te vinden voor morele bezinning?

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: Vincent van Bruggen (030-2617109) v.vanbruggen@zonnet.nl of Harm Wijnalda (038-3312874) h.wijnalda@planet.nl